

UDK: 27-46-766
Prethodno priopćenje
Primljeno: travanj 2018.

Ivica JURIC
Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu
Zrinsko-Frankopanska 19, HR - 21000 Split
ivicajurich@gmail.com

POKRETI I NOVE ZAJEDNICE KAO INSTRUMENTI FORMACIJE I EVANGELIZACIJE

Sažetak

U prvom dijelu članka autor uočavajući krizu pastoralnog djelovanja Crkve na odgojnom području, u europskom i hrvatskom kontekstu, primjećuje nove, još uvijek neiskorištene mogućnosti, koje tek treba prepoznati, razborito vrednovati i integrirati u redoviti pastoralni program mjesne Crkve. Naime, već nekoliko desetljeća u Crkvi je pojačano prisutan jedan fenomen koji sve više obilježava njezino poslanje u suvremenom svijetu. Riječ je, naravno, o nastanku i relativno brzom širenju velikog mnoštva crkvenih pokreta i novih zajednica. Osobito nas zadivljuje bogatstvo i raznolikost karizmi koje Duh Sveti daruje narodu Božjem preko njih, kao i njihov izvanredan misionarski žar. Oni, ističe to autor bez zadržke i unatoč pojedinim njihovim manjkavostima, predstavljaju značajan potencijal za poslanje opće Crkve, a na osobit način za poslanje Crkve u europski dekristijaniziranom kontekstu. U drugom dijelu članka autor donosi argumente kojima potkrepljuje svoju tezu o pokretima i novim zajednicama kao mjestima kršćanske formacije u kojima se rađaju i razvijaju nositelji nove evangelizacije.

Ključne riječi: *pokreti, nove zajednice, integrirani pastoral, nova evangelizacija.*

* Članak izvorno objavljen na engleskom jeziku pod nazivom „The Ecclesial Movements and New Communities as Instruments of Formation and Evangelization“ u zborniku Jadranka GARMAZ - Alojzije ČONDIĆ (ur.), *Challenges to Religious Education in Contemporary Society* (Split: Crkva u svijetu, 2017.). Podvrgnut recenzijском postupku te objavljen uz izmjene (op. ur.).

Uvod

Ivan Pavao II., Benedikt XVI., kao i papa Franjo, više su puta pozvali cijelu Crkvu na hitnost nove evangelizacije. Taj poziv, premda je uključivao Crkvu u cijelome svijetu, ipak se ponajprije odnosio na Crkvu na Zapadu kojoj je nova evangelizacija i najpotrebnija. Za adekvatno odgovoriti na taj poziv, a u skladu s teološko-pastoralnom metodologijom, prvo se treba napraviti teološko-pastoralna analiza postojeće pastoralne situacije. Naime, ako želimo prenijeti/prereći našu vjeru budućim generacijama na način njima prikladan i učinkovit, onda osim dobrog poznavanja sadržaja vjere (što se podrazumijeva) trebamo također dobro poznavati i kulturne matrice/obrasce našeg vremena. Tek poznajući kulturne matrice i komunikacijske kodove/modele komunikacije određenog ambijenta, možemo prereći istine vjere na prikladan način. Drugim riječima, navedeno predznanje dat će nam „pravi ključ“, tj. nužnu kompetenciju, kako bi naš navještaj Radosne vijesti bio ne samo kršćanski nego i kulturno prikladan ljudima kojima se obraćamo. U tekstu koji slijedi, u prvom dijelu identificirat ćemo neke od glavnih izazova s kojima se Crkva danas suočava u vršenju svojeg poslanja. Najprije ćemo to učiniti na širem, europskom nivou, a zatim ćemo to isto učiniti i na našem užem, hrvatskom području analizirajući neke od nama zanimljivih podataka koji su proizašli iz nedavnih istraživanja religiozne prakse u Hrvatskoj. Konačno, u trećem dijelu članka, nastojat ćemo u pokretima i novim zajednicama pronaći neke elemente (karakteristike) po kojima ih s pravom možemo smatrati prikladnim instrumentima/nositeljima nove evangelizacije.

1. Društveni i kulturni kontekst (u Europi)

Zapadna civilizacija u kojoj živimo sve se više pokazuje ambivalentnom, kompleksnom, pa i konfuznom. Obilježena je fenomenima kao što su: diktatura relativizma, sintagma koju je često rabio papa Benedikt XVI., a koja se odnosi na odbacivanje apsolutnih istina i nepromjenjivih vrednota koje je Bog upisao u ljudsku narav,¹ zatim tekuća (fluidna) kultura, kako prevladavajuću kulturu današnjice

¹ Usp.: BENEDETTO XVI., *Luce del mondo. Il papa, la Chiesa e i segni dei tempi: Una conversazione con Peter Seewald* (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2010.), 60.

naziva Zygmunt Bauman,² jedan od vodećih sociologa našeg vremena. Nadalje, kultura je to bez čvrstih uporišta koja odbacuje univerzalne istine i zamjenjuje ih neizmjernim mnoštvom različitih mišljenja; kultura u kojoj više ne postoji konsenzus o vrednotama koje utemeljuju osobu i društvo u cjelini.³ Riječ je o sekulariziranoj⁴ kulturi prožetoj sve više mentalitetom individualizma,⁵ hedonizma, konzumizma,

² Usp.: Zygmunt BAUMAN, *Modernità liquida* (Roma - Bari: Laterza, 2008.); Zygmunt BAUMAN, *Vita liquida* (Roma - Bari: Laterza, 2009.); Zygmunt BAUMAN, *Dentro la globalizzazione. Le conseguenze sulle persone* (Roma - Bari: Laterza, 2012.).

³ PONTIFICIO CONSIGLIO PRO LAICIS, *Christifideles laici: Bilancio e prospettive*, Stanisław RYLKO (ur.), (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2010.), 11; Battista MONDIN, *Nuova evangelizzazione dei paesi d'antica cristianità, Cristo, Chiesa, Missione* (Roma: Urbaniana University Press, 1992.), 199-200.

⁴ Da bismo razlikovali sekularizaciju od sekularizma, poslužiti ćemo se tumačenjima dvaju eminentnih katoličkih teologa: Waltera Kaspera i Rina Fisichelle. Prema Kasperu sekularizacija izvorno znači prijenos nekog objekta iz sakralne uporabe u profanu ili prelaženje neke imovine iz crkvenog vlasništva u svjetovno. Odatle je i onda postupno proizašlo i današnje shvaćanje sekularizacije, u širokom smislu, kao procesa kojim neko dobro (objekt, institucija, područje ili društvo) gubi eksplicitno duhovna obilježja, a preuzima svjetovna (sekularna). U tom smislu sekularizacija ne predstavlja neprijateljstvo prema religiji, nego je smješta (ograničava) na privatnu sferu. Usp.: Walter KASPER, *Il Vangelo di Gesù Cristo* (Brescia: TBC, Queriniana, 2012.), (orig.: Walter KASPER, *Der Gott Jesu Christi* (Freiburg: Herder Verlag, 2008.)), 253-254. Za razliku od sekularizacije, prema Fisichelli, sekularizam predstavlja odmak od kršćanske vjere, koja, prema navedenom fenomenu, nema niti bi trebala imati ikakav glas (pravo) kad se govori bilo u privatnom, bilo u javnom životu. Vlastita egzistencija izgrađuje se, prema navedenom fenomenu/načelu, nadilazeći religiozni obzor koji je smješten u područje privatnoga i lišen utjecaja na međuljudske odnose. Čak i u privatnoj sferi on ima precizno određeno mjesto: uzima se u obzir, i to parcijalno, samo kad je riječ o etičkom sudu ili ponašanjima. Usp.: Rino FISICHELLA, *La Nuova Evangelizzazione, Una sfida per uscire dall'indifferenza* (Milano: Mondadori, 2011.), 29.

⁵ Ovdje u kontekstu individualizma možemo samo spomenuti neke njegove konzekvence za društvo, koje papa Franjo donosi u svojem programatskom dokumentu *Evangelii gaudium*: „Uviđamo kako je u kulturi, u kojoj svatko želi biti nositelj vlastite pojedinačne istine, građanima teško sudjelovati u zajedničkom projektu koji nadilazi osobne interese i želje. U prevladavajućoj kulturi prvo mjesto zauzima ono što je izvanjsko, neposredno, vidljivo, brzo, površno i prolazno. Ono što je stvarno ustupa mjesto prividu. U mnogim je zemljama globalizacija dovela do ubrzanog propadanja njihovih kulturnih korijena i preplavlivanja načina razmišljanja i djelovanja vlastitih drugim kulturama koje su ekonomski naprednije ali etički oslabljene.“ Papa FRANJO, *apostolska pobudnica Evangelii gaudium, Radost evanđelja* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2014.), br. 61-62. (dalje: EG).

nihilizma⁶ i kulture odbacivanja (isključivanja).⁷ Kultura je to koja se nalazi u dubokoj antropološkoj krizi koja podriva temelje same prirode/naravi ljudskog bića, muškarca i žene (gender ideologija), kao i temeljne institucije društva: brak i obitelj.⁸ Konačno, živimo u kulturi u kojoj „je čovjek delegirao tehniku da mu proizvede svaku stvar ne uspjevši više primijetiti veliku nevolju u koju je upao. Tehnika je, zapravo, došla do toga da je preuzela kontrolu ne samo nad prirodom već i nad samim čovjekom, svodeći ga na objekt vlastitog eksperimenta,

6 Giovanni Reale, talijanski filozof, smatra da je metafizički nihilizam glavno obilježje zapadnog svijeta. Nietzsche ga je najavio, a pokazuje se sada. Pokazuje se skrivajući se, a skriva se pod maskama. Reale je nabrojio sedam takvih maski koje prikrivaju metafizički nihilizam. Prva maska je materijalizam. Naime, iznad osjetilnog postoji svijet koji je važniji, skladniji, trajniji. Svijet koji je još Platon otkrio. Potrebno je, stoga, uzdići se iznad materije da bismo otkrili svijet u kojem živimo. Druga maska je isključivo povjerenje u znanost. Sciјentizam. Treća je ideologizam, uvjerenje modernoga čovjeka da su istina i moral podređeni moći. Četvrta maska zapadnoga nihilizma, prema Realeu, je zaborav na sreću. Dok su Grci tražili sreću znajući da se ona nalazi u pravoj mjeri i u skladu sa svime, dotle zapadni čovjek istu traži u blagostanju. Umjesto sreće i suglasja sa svime, on traži stvari. Peta je maska beskonačni napredak, tj. neprestano umnažanje novih želja i potreba, a sve zato samo da bi se na njih odgovorilo novim stvarima i tako povećalo proizvodnju, potrošnju i profit. Nasilje je šesta maska. Jednodimenzionalnost čovjeka je zadnja maska. Čovjek je prekinuo odnos s apsolutnim, proglasio je sebe središtem svega te sve jasnije počinje uviđati kako je nakon uništenja vjere u Boga i nakon uništenja vrednota on sam postao žrtva svoga razarajućeg nihilizma. Usp.: Ante VUČKOVIĆ, *Imena i Riječ* (Sarajevo - Zagreb: Svjetlo riječi, 2009.), 215-217.

7 Moderno fluidno, konzumističko i individualističko društvo, nažalost, postalo je sve više mjesto koje, ako se tako uopće može reći, „proizvodi“ ljudska bića koja su suvišna. Drugim riječima, konzekvenca našeg načina života i uređenja društva je i postojanje tzv. „ljudi zombija“: ljudi na periferiji društva u svakom smislu koji nikom ne pripadaju (socijalno isključeni) te žive lišeni sredstava za preživljavanje. O njihovim potrebama je i papa Franjo više puta govorio osuđujući kulturu sebičnosti, odbacivanja i socijalnog isključivanja. Usp.: EG 53, 191; Usp.: FRANCESCO, „Discorso del santo padre Francesco ai partecipanti all'incontro mondiale dei movimenti popolari del martedì 28 ottobre 2014“, https://w2.vatican.va/content/francesco/it/speeches/2014/october/documents/papa-francesco_20141028_incontro-mondiale-movimenti-popolari.html (20. 12. 2016.). Usp.: Zygmunt BAUMAN, *Vite di scarto* (Roma - Bari: Laterza, 2014.).

8 Usp.: Renzo GERARDI, „Introduzione: Insegnare la prassi?“, Renzo GERARDI (ur.) *Insegnare la prassi cristiana. Percorsi di teologia morale, spirituale, pastorale*, (Roma: Lateran University Press, 2011.), 14-15.

ne vodeći brigu o njegovim interesima.“⁹ Osim toga, jedna od temeljnih karakteristika zapadnog modernog čovjeka, gledano sa stajališta pastoralne teologije, jest njegov religiozni indiferentizam i zatvorenost u tzv. slabu misao.¹⁰

Na početku novog milenija Europa se nalazi u jednoj poprilično paradoksalnoj situaciji. S jedne strane, njezin kulturni identitet neosporno je formiran pod snažnim utjecajem kršćanstva, s druge pak strane, ono što je u početku bila zdrava emancipacija od kontrole religije, s vremenom se pretvorilo u jedno progresivno isključenje vjere iz društvenog života te njezino smještanje u područje privatnosti pojedine osobe.¹¹ Evidentno je da se, na žalost, u našem kontekstu sve više radi o manjkavom utjecaju vjere na oblikovanje društvenog tkiva, s jedne strane, kao i irelevantnosti kršćanskog čina u privatnom životu, s druge. Pravi izazov za poslanje Crkve u Europi, stoga, bio bi ponovno vraćanje evanđelja u svakodnevni život društva i na osobit način u nove oblike društveno-kulturnih areopagova. To ukratko znači da joj predstoji stvaranje novog procesa inkulturacije vjere u život društva. Novost je u tome da bi Crkva u svojem poslanju trebala biti još otvorenija, odnosno još senzibilnija prema ljudima i njihovim potrebama. To je uvjet kako bi ona onda posljedično kod njih prepoznala duboku, egzistencijalnu žeđ za smislom, skladom, mirom... te kako bi ponudila evanđelje, riječ Božju kao odgovor na njihova traženja.¹²

⁹ Vlastiti prijevod originalnog teksta koji inače glasi: „...l'uomo ha delegato la tecnica a produrgli ogni cosa da non riuscire più ad accorgersi del grave pericolo in cui è caduto. La tecnica, infatti, è giunta ad assumere il ruolo di dominazione non solo della natura, ma dell'uomo stesso, riducendolo a un oggetto della sua sperimentazione, senza più curarsi delle sue ragioni.“ Rino FISICHELLA, *Identità dissolta: Il cristianesimo lingua madre dell'Europa* (Milano: Mondadori, 2009.), 29.

¹⁰ Sergio Lanza, poznati talijanski pastoralni teolog, pišući o tom fenomenu, tj. o slaboj (neargumentiranoj) misli, ističe kako se radi o mekanoj, ali latentno opasnoj verziji onih nihilističkih strujanja koje, nezaštićene od vike luđaka i lijevih proroka smrti Boga, predstavljaju bitnu značajku suvremene kulture. Usp.: Sergio LANZA, *Convertire Giona: Pastorale come progetto* (Roma: Morena Edizioni OCD, 2008.), 164.

¹¹ Dovoljno je, primjerice, pročitati samo knjigu Richarda Kocha i Chrisa Smitha *Samoubojstvo Zapada* da bi se verificirala konstatacija koja je gore iznesena. Usp.: Richard KOCH - Chris SMITH, *Samoubojstvo Zapada* (Zagreb: Naklada Ljevak, 2007.).

¹² Usp.: Mario MENIN, „La missione oggi nell'orizzonte del mondo, delle religioni e delle culture“, *Credere oggi* 5 (2010.), 9.

2. Odgoj u vjeri u Hrvatskoj

Situacija u Europi, što se tiče prakticiranja vjere, jako je kompleksna i nije ju nimalo lako jednoznačno analizirati. Ono što je nedvojbeno, jest da je ona označena epohalnim promjenama, tehnološkim i inim napretkom, u dijelu također i kontradiktornim (dvoznačnim), o čemu smo prethodno govorili. Gotovo svugdje diljem zapadnih zemalja broj vjernika koji pohađaju sv. misu, primaju sakramente, osobito sv. ispovijedi i sakrament vjenčanja, u konstantnom je padu. Sekularizacija zahvaća gotovo sve pore društvenog života, što nepogrešivo vodi prema sve većem religijskom i kulturnom pluralizmu. Slične tendencije, dakako, uvažavajući naše specifičnosti uvjetovane različitim okolnostima u kojima smo živjeli, mogu se primijetiti i u našem hrvatskom kontekstu. U obiteljima, na primjer, čak i onima koje se drže katoličkima i na kojima se temelji Crkva u Hrvatskoj već stoljećima, što se tiče prenošenja vjere, sve su prisutniji mnogi elementi pluralizma i relativizma. Oni u obitelji prodiru prije svega putem modernih medija nesklonih kršćanskoj vjeri. Prošlo je vrijeme samorazumljivog prenošenja vjere u obliku kulturne socijalizacije, a došlo vrijeme pluralizma u kojem sloboda pa i pragmatičnost igraju veliku ulogu. Roditelji su sve više uvjereni u to da oni ne mogu odgajati svoju djecu, posebno što se tiče odgoja u vjeri. Čini se, na žalost, da su i sve manje u stanju svoju vjeru svjedočiti svojoj djeci u svakodnevnom životu. Njihovi jasni vjerski stavovi ostaju skriveni, a njihova svjedočanstva često nesigurna. Nerijetko su podvrgnuti i pritisku jakih sumnji koje ih dovode u samo predvorje nevjere. Tako roditeljsku odgovornost i misionarsko poslanje obitelji zapostavljaju, prepuštajući odviše smiono samoj djeci, kad odrastu, da biraju kako i koliko će se uključiti u život vjere i kršćanske zajednice.

Osobito opasan za vjeru, čini se, u ovom vremenu i mentalitetu preplavljujuće apatičnosti jest vjerski indiferentizam. Nezainteresiranost osobito mlađih vjernika u župnoj zajednici za posljedicu ima pojavu pastoralne apatije, zasićenosti i zamora. Oni, pak, za poslanje Crkve predstavljaju osobito velik izazov. Škola je institucija od osobite važnosti za poslanje Crkve. Budući da joj je za vrijeme komunističke diktature pristup u škole i općenito u odgojno-obrazovne institucije bio zapriječen, Crkva je nakon demokratskih promjena u iste morala uložiti velika sredstva, kako materijalna, jednako tako duhovna i intelektualna. U vršenju svojeg poslanja

(odgoja djece u vjeri) u posljednjih dvadesetak godina Crkva se široko oslanjala na tu temeljnu odgojno-obrazovnu instituciju, u informativnom i formativnom smislu. Možda čak i više, osobito u nekim pasivnijim župnim zajednicama, nego na župnu katehezu, koja je nerijetko svedena samo na neposrednu pripremu za primanje sakramenata kršćanske inicijacije. Čini se, međutim, kako i škola postaje mjesto u kojem se sve više njeguje ozračje kulturnog i religijskog pluralizma koji favorizira relativizaciju vjere i slabi religijsku socijalizaciju u obitelji.¹³ Nije zanemariv ni broj ljudi koji smatraju da vjeronauku nije mjesto u školi i koji sve otvorenije traže njegovo izbacivanje iz školskog programa, premda se radi o izbornom predmetu.

Mnogi roditelji, nažalost, pokazuju nedostatak svijesti suodgovornosti za prenošenje svoje vjere, ne samo što se tiče navještaja Radosne vijesti drugim ljudima (nekrštenima) nego i vlastitoj djeci. Čini se da roditelji uvođenje u vjeru ostavljaju sve više samoj djeci na odluku ponajviše zbog neodgovornosti i neodlučnosti oko pravih vrijednosti u kojima žele odgojiti svoju djecu. Radi se jednostavno o konzekvencama postmoderne, vremena obilježenog pluralizmom različitih religijskih ponuda zbog kojih je prihvaćanje kršćanstva umjesto nekadašnje samorazumljivosti (u vremenu poznatom kao *societas christiana*) postalo sve više slobodnim izborom svakog pojedinca, izborom koji se odnosi čak i na djecu. Iz svega prethodno napisanog proizlazi da biti kršćanin danas i željeti kršćanski odgoj u vjeri za svoju djecu nisu više tako logični i samorazumljivi zahtjevi kako su to sve do nedavno bili.¹⁴

¹³ Usp.: Milan ŠIMUNOVIĆ, „Pastoralna teologija u misionarskoj situaciji“, Pero ARAČIĆ (ur.), *Novi izazovi pastoralnoj teologiji* (Đakovo: KBF, 2005.), 44.

¹⁴ Ovdje možemo istaknuti kako Crkva slobodu svojeg javnog djelovanja u društvenom životu doživljava kao svoje legitimno pravo kojim ujedno pridonosi ukorjenjenju kršćanskih vrijednosti u našem društvu. Inače, to društvo (narod) po nedavnim istraživanjima izjašnjava se u 87,8% katolicima. Ako k tomu dodamo i daljnjih 7,2% građanki i građana, koji pripadaju drugim kršćanskim konfesijama i religijama, onda dolazimo do 95% građana Republike Hrvatske koji iskazuju pripadnost određenoj vjerskoj zajednici. Podaci su navedeni prema istraživanju *Modernizacija i identitet hrvatskog društva* koje je provedeno krajem studenoga i početkom prosinca 2010. godine. Usp.: Krunoslav NIKODEM, „Religija i Crkva: Pitanja institucionalne religioznosti u suvremenom hrvatskom društvu“, *Socijalna ekologija* 20 (2011.), 25.

2.1. Što o kršćanskom odgoju i religijskoj praksi kažu nedavna istraživanja?

Unatoč negativnim tendencijama koje smo dosada istaknuli, teološko-pastoralna istraživanja, koja su na području prakticiranja religioznosti u Hrvatskoj posljednjih godina vođena, pokazuju da roditelji u velikom broju traže sakramente inicijacije za svoju djecu. Tako, prema rezultatima navedenih istraživanja, krštenje za svoje novorođeno dijete traži preko 90% svih građana Hrvatske; prvoj ispovijedi i pričesti pristupa također visokih 90% građana, dok sakrament potvrde prima 75% građana.¹⁵ Naravno, da nakon ovako visokog postotka traženja sakramenata kršćanske inicijacije ostaje otvoreno pitanje motivacije koja navodi roditelje da to rade.

U svakom slučaju, kako vlastito pastoralno iskustvo, tako i rezultati nedavnih teološko-pastoralnih istraživanja, upućuju na nedostatak osobne zauzetosti i svjedočenja roditelja oko odgoja u vjeri svoje djece. Razlog ovakvu ponašanje vjerojatno se nalazi u nezainteresiranosti i neupućenosti roditelja glede kršćanskog odgoja djece. Možda čak i u njihovu strahu od preuzimanja odgovornosti koje podrazumijeva duhovni i intelektualni napor. Naravno, osim uzroka navedenom stanju koje smo već naveli postoje i drugi. U prvom redu treba istaknuti kako većina roditelja još uvijek predstavlja generaciju koja u svojem odrastanju nije primila kompletnu inicijaciju u kršćanstvo, ni u osnovnoj, ni u srednjoj školi. Istraživanja pokazuju kako je samo polovica (49%) od onih koji su u istraživanju sudjelovali participirala u pohađanju vjeronauka u župi kroz svoje djetinjstvo i ranu mladost (u školi on nije ni postojao), dok ih je 21% vjeronauk pohađalo samo nekoliko godina.¹⁶ Nadalje, 5,9 % ispitanih sudjelovalo je u vjerskoj pouci (tečajevima) nekoliko mjeseci, 1,3 % nekoliko tjedana, a 4,9 % prigodično. Relativno visok postotak ispitanika (17,6 %) navodi da nije uopće pohađao nikakvu vjersku pouku.¹⁷

¹⁵ Usp.: Pero ARAČIĆ - Gordan ČRPIĆ - Krunoslav NIKODEM, *Postkomunistički horizonti* (Đakovo: Teologija u Đakovu, 2003.), 178-179; Što se, pak, tiče crkvenog vjenčanja, njega bi po rezultatima istoga istraživanja vođenog krajem devedesetih u Hrvatskoj željelo 90% građana, a crkveni obred pokopa 95% građana. Pero ARAČIĆ - Gordan ČRPIĆ - Krunoslav NIKODEM, *Postkomunistički horizonti*, 179.

¹⁶ Pero ARAČIĆ - Gordan ČRPIĆ - Krunoslav NIKODEM, *Postkomunistički horizonti*, 157.

¹⁷ Pero ARAČIĆ - Gordan ČRPIĆ - Krunoslav NIKODEM, *Postkomunistički horizonti*, 157.

Jedno drugo istraživanje pokazuje da unatoč velikoj pripadnosti hrvatskih građana Katoličkoj Crkvi (87,83 %),¹⁸ njih samo 36,8 % vjeruje u osobnog Boga,¹⁹ dok 48,9 % vjeruje u neku višu silu. Najviše pak iznenađuje podatak da 38,4 % od onih koji često ili svaki tjedan idu u crkvu – više vjeruje u boga koji bi bio neki duh ili viša sila, nego u osobnog Boga.²⁰ Znamo da vjera, ako je lišena osobnog odnosa s Bogom, na kraju završi u sterilnoj ideologiji. Vjera u osobnog Boga je ključna odrednica kršćanske vjere. Ona je nezamjenjivi preduvjet za postojanje Crkve kao Božjeg naroda. Ona je i presudna za uspješno poslanje Crkve kao sakramenta spasenja, znaka i oruđa najtješnjeg saveza s Bogom i jedinstva cijelog ljudskog roda.²¹ Iz rezultata istraživanja, a koji su, kao što smo napomenuli gore, i „plod“ manjkavog odgoja u vjeri u doba komunizma (1945.-1990.), jasno proizlazi hitna potreba za novom evangelizacijom u kojoj bi adresati bili svi segmenti društva.

2.2. Potreba nove evangelizacije

Temeljna zadaća Crkve svih vremena, a posebno u ovo naše vrijeme, jest usmjeravati pogled čovjeka u otajstvo Krista. Drugim riječima, u Njegovu životu, riječima i djelima kriju se odgovori na naše čežnje i traženja. Sve što smo do sada naglasili u ovoj doista vrlo kratkoj analizi, upućuje nas na potrebu za novom evangelizacijom. Ona (evangelizacija) predstavlja primarnu službu koju Crkva može i treba pružiti svakom pojedincu i svim ljudima u cjelini u suvremenom svijetu. Da, Crkva još uvijek ima što ponuditi čovječanstvu koje je postiglo zadivljujuće uspjehe, ali i koje je izgleda izgubilo osjećaj za posljednje stvarnosti kao i za sam smisao postojanja (egzistencije).²² Sve navedeno upućuje nas na to da se nalazimo pred jednom sasvim novom situacijom u kojoj za uspješno svladavanje pastoralnih izazova nisu dovoljne tek jednostavne prilagodbe

¹⁸ Usp.: DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU, *Stanovništvo prema vjeri, po gradovima/općinama, popis 2001.*, http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/Popis/H01_02_04/H01_02_04.html (14. 2. 2017.).

¹⁹ Usp.: Siniša ZRINŠČAK - Gordan ČRPIĆ, „Vjerovanje i religioznost“, *Bogoslovska smotra* 70 (2000.), 242.

²⁰ Usp.: Špiro MARASOVIĆ, *Društvo i Bog, Izabrane teme socijalnog nauka Crkve* (Split: Crkva u svijetu, 2006.), 138-139.

²¹ Usp.: DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 1, 48. *Dokumenti* (Zagreb: KS, 1986.), (dalje: LG).

²² Usp.: IVAN PAVAO II., *Redemptoris missio, Enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe* (7. XII. 1990.) (Zagreb: KS, 1991.), br. 2.

(promjene kozmetičke naravi), već se traži radikalno preispitivanje i obnova svih modela (formi) i figura (nositelja) pastoralnih aktivnosti. Preciznije, radi se prvenstveno o suočavanju s naslijeđenim mentalitetom (klerikalizmom, manjkavim pastoralnim radom *ad extra* itd.), zatim o razvijanju svijesti suodgovornosti za poslanje Crkve kod svih krštenika, o razvijanju sinodalnosti, izgradnji različitih tijela i oblika sudjelovanja u pastoralnim aktivnostima, redefiniranju područja (sektora) i mjesta pastoralnog djelovanja i sl.

Rastuća individualizacija društva kao i drugi društveni fenomeni koji obilježavaju postmodernu, a o kojima smo prethodno govorili, prisiljavaju Crkvu na pastoralnu metanoju i na prestrukturiranje tradicionalne impostacije pastora. S jedne strane, pozvani smo s dubokom pozornošću pa i kritičnošću promatrati društvena zbivanja, a s druge opet biti otvoreni za uviđanje novih putova/mogućnosti za vršenje svojeg poslanja.²³ Važno je u tom smislu shvatiti i ako je moguće predvoditi procese u društvu,²⁴ koji sa stajališta pastoralne teologije ne predstavljaju samo prijetnju već i *kairos* za navještaj i svjedočenje evanđelja u modernom društvu. U tom kontekstu pozvani smo ponajprije prepoznati novi interes za kršćanstvo od strane nemalog broja ljudi, zatim nastanak i širenje crkvenih pokreta i novih zajednica koje mogu biti providonosni pastoralni odgovor na izazove koje suvremeno društvo stavlja pred poslanje Crkve. U tom smislu Hrvatska biskupska konferencija izdala je dokument u kojem vidi/preporuča pastoralnu metanoju – preobrazbu naslijeđenog mentaliteta u župnim zajednicama i rast svijesti o zajedničkom sudjelovanju svih krštenika u poslanju Crkve – upravo preko živih vjerničkih krugova,²⁵ odnosno preko dinamičkih angažiranih skupina vjernika laika (npr. zajednica mladih, zajednica starijih, obiteljska zajednica, liturgijska zajednica, biblijska zajednica, karitativna, zbor, ministranti, skauti itd.).

Važno je istaknuti kako religija u postmoderni nije nestala, nego se naprosto promijenila: postala je jedna vrsta proizvoda ostavljenog na izbor svakom pojedincu.²⁶ U tom preoblikovanju religije, odnosno

²³ Usp.: BENEDETTO XVI., *Luce del mondo, Il Papa, la Chiesa e i segni dei tempi. Una conversazione con Peter Seewald* (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2010.), 71; Walter KASPER, *Il Vangelo di Gesù*, 225.

²⁴ Usp.: EG 222-225.

²⁵ Usp.: HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA - NACIONALNI KATEHETSKI URED, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program* (Zagreb - Zadar: HILP, 2000.).

²⁶ Usp.: Alphonse BORRAS, „La parrocchia, casa di tutti“, *Rivista di clero italiano* 94 (2013.), 178.

promjeni percepcije o njoj kao posljedici krupnih društveno-kulturalnih promjena u toku, mi vidimo novi otvoreni prostor koji u pastoralnom smislu mogu uspješno popuniti pokreti i nove zajednice u Crkvi. Naravno, njih (njihovo mjesto i ulogu u pastoralu) vidimo uvijek kao integralni, a ne paralelni dio redovitog pastoralnog djelovanja u župnim zajednicama. Oni, sudeći po nekim istraživanjima, formiraju i uspješno čuvaju kršćanski identitet od galopirajuće sekularizacije (koja se, uzgred budi rečeno, sve otvorenije pretvara u sekularizam), individualizma i fragmentacije društva.²⁷

Ovdje nećemo govoriti u širokom smislu i s puno detalja o svim karakteristikama crkvenih pokreta i novih zajednica u Crkvi jer ih je mnogo, nego samo o onima koje ih, po nama, čine prikladnim instrumentima/sredstvima za novu evangelizaciju. U tom smislu samo ćemo, ne ulazeći dublje u problematiku pokreta i novih zajednica, istaknuti da se, kad je riječ o njima, radi o daru i zadaći: daru odozgor za izgradnju Crkve i društva, a zadaći za crkvene pastire da s puno strpljivosti i pastoralne razboritosti upravljaju „darom“ integrirajući ga u redovito poslanje mjesne Crkve.²⁸ Drugim riječima, crkveni pokreti i nove zajednice pozvani su dragovoljno i s poniznošću uključiti se u župu i biskupiju stavljajući se u službu zajedničkog poslanja. Također su, s druge strane, i pastiri Crkve (biskupi i svećenici) pozvani prihvatiti ih srdačno te kroz komplementaran odnos (sinergiju svih uvažavajući darove/karizme svakog pojedinog) zajednički vršiti povjereno poslanje od Krista Spasitelja.²⁹

Novu evangelizaciju, s naglaskom na ulozi pokreta i novih zajednica u njoj, zamišljamo kao autentičnu evangelizaciju u određenom sociokulturnom ambijentu. Evanđelje je uvijek isto, ali nov treba biti način njegova razumijevanja i svjedočenja u dotičnom socio-kulturnom kontekstu. Ono treba biti takvo da uvijek iznova obnavlja društveno tkivo i prožima ga usmjerenošću na budućnost. Radi se zapravo o tome da se s pomoću pokreta i novih zajednica postojeći pastoral učini još bližim životu, konkretnim ljudima i njihovim potrebama, a manje birokratskim, otvorenijim prema kompetencijama svih krštenika, a

²⁷ Usp.: Alphonse BORRAS, „La parrocchia, casa di tutti“, 180.

²⁸ Usp.: EG 29.

²⁹ Za sveobuhvatniju panoramu o komplementarnosti karizmatičkih i hijerarhijskih darova u Crkvi, kao i o kriterijima za prosudbu (razlučivanje) karizmatičkih darova potrebno je vidjeti, preskačući pritom mnoge druge izvore, najnoviji dokument KONGREGACIJE ZA NAUK VJERE: *Iuvenescit ecclesia. Pismo biskupima Katoličke Crkve o odnosu između hijerarhijskih i karizmatičkih darova za život i poslanje Crkve* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2017.).

manje klerikalističkim. Između mnogih nositelja nove evangelizacije posebnu pozornost posvetit ćemo pokretima i novim zajednicama. Zašto upravo njih vidimo kao neke od glavnih protagonista nove evangelizacije u hrvatskom kontekstu, objasniti ćemo u nastavku.

3. Pokreti i nove zajednice instrumenti formacije i evangelizacije

Za pokrete i nove zajednice može se reći da su prvenstveno izraz duboke želje za autentičnim kršćanskim životom. Oni su put koji vjernike vodi k izvoru kršćanstva, a onda posljedično i ponovnom otkriću radosti i snage koju Crkva posjeduje. Rođeni iz njedara same Crkve, predstavljaju, s jedne strane, plod njezine misije, a opet, s druge, izvor koji obogaćuje njezino poslanje specifičnim doprinosom. Štoviše, oni ne obogaćuju samo Crkvu dajući joj novo originalno svjedočanstvo, snagu i zanos već doprinose i oplemenjivanju društva u cjelini svojim raznolikim aktivnostima. Dobrom promatraču neće promaći kako navedeni laički pokreti i zajednice svakim danom sve više govore o Crkvi, otkrivaju njezino lice prezentirajući ju kao mjesto zajedništva, suradnje, mjesto u kojem se uči, slavi i živi vjera.

Osim toga, mnogi pokreti i nove zajednice mjesta su kršćanske formacije. Poznajući kako evangelizacija u obitelji, nažalost, zahvaća sve manje djece, osobito u sredinama koje su visoko sekularizirane, oni imaju i imat će u budućnosti još veću ulogu što se tiče odgoja u vjeri. Iskustvo stečeno pripadnošću i različitim aktivnostima u crkvenim pokretima ili zajednicama donosi vjernicima novo iskustvo Crkve, tj. novo iskustvo zajedništva koje produbljuje njihovu crkvenost vjere i otkriva nove mogućnosti njezina navještaja.

Naravno, oni su i djeca svojega vremena: žive od impulsa koje primaju od društva, ali istodobno daju i odgovore na probleme ovog vremena i njegove ambivalentnosti. To je na osobit način vidljivo u njihovu ustrajavanju na osobnoj odluci; na inzistiranju na obraćenju, na krštenju u Duhu, na osobnom izboru Krista kao osobnog Boga.³⁰ Radi se osobnom uvjerenju/iskustvu koje se živi u zajednici koja se dragovoljno okuplja i koja se dobro međusobno poznaje. Osim svijesti vlastitog zvanja pa i kvalitete njezina vršenja/prezentiranja posredstvom novih tehnologija/komunikacija, ova životna (osobna)

³⁰ Usp.: Darko GRDEN, „Pokreti su djeca svoga vremena i odgovor na vrijeme, Intervju s dr. fra Antom Vučkovićem“, *Glas Koncila*, 27. 1. 2008.; www.franjevci-split.hr/pdf/Pokreti_su_djeca_vremena.pdf (22. 2. 2017.).

pripadnost Kristu jedna je od najvažnijih karakteristika koje obilježavaju pokrete i nove zajednice u Crkvi.

Bog uvijek prvi ima inicijativu. Premda kršćanska formacija zahtijeva stanoviti trud, s naše strane ipak bi bilo pogrešno smatrati ju samo našom osobnom zadaćom/zaslugom. U bilo kojem obliku formacija i evangelizacija najprije dolaze od Boga. Ona je ponajprije Njegovo djelo. Isus je prvi i najveći evangelizator.³¹ On je uvijek isti: mlad, aktualan i izvor neprestanih novosti. Kao takav on uvijek može obnoviti nas i naše zajednice. Isus Krist, ističe papa Franjo u svojem programatskom dokumentu *Evangelii gaudium*, može „razbiti“ naše dosadne sheme (kategorije razmišljanja) u kojima ga pokušavamo zatvoriti. On nas iznenađuje svojom neprestanom kreativnošću. On nam prethodi, daje nam snage i maštovitosti u navještaju njegove Radosne vijesti.³² Osim toga, nastavlja Papa, svaki put kad se vraćamo na izvore da bismo obnovili originalnu svježinu evanđelja, rađaju se novi putovi, nove kreativne metode, drukčiji načini govora, prepoznatljivi znakovi, riječi pune značenja za društvo koje nas okružuje.³³ Sve, međutim, dolazi od onoga koji je bit naše vjere – Isusa Krista, Otkupitelja čovjeka.

Pokreti i nove zajednice u Crkvi, čini se, osobito u ovoj krizi autentičnosti Crkve pokazuju veću raspoloživost i velikodušnost kad je riječ o odazivanju na misionarsko poslanje. Osim toga zbog svoje fleksibilnosti Crkvu i njezino poslanje (vrijednosti) uprisutnjuju i na mjestima (područjima) koja su u dosadašnjem redovitom pastoralnom djelovanju bila nedostupna, zbog objektivnih ili subjektivnih razloga. Kao takvi oni doista predstavljaju velik potencijal za kojim mjesna Crkva u vršenju svojeg evangelizacijskog poslanja ima veliku potrebu. Nažalost, za sada taj potencijal nije još dovoljno ni prepoznat/valoriziran te opstoji na periferiji Crkve i njezinih aktivnosti.³⁴ Mnogi su argumenti, osim ovih što smo ih prethodno naveli, zašto pokrete i nove zajednice smatramo relevantnim nositeljima nove evangelizacije. Ovdje ćemo se zadržati, vodeći pritom osobito računa o našem hrvatskom kontekstu, samo na nekima od njih koji nam daju za pravo da ih smatramo protagonistima nove evangelizacije. U nastavku ćemo, stoga, govoriti o prvoj značajnoj karakteristici koja ih čini

³¹ Usp.: PAVAO VI., *Apostolska pobudnica Evangelii Nuntiandi. Naviještanje evanđelja* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2000.), 7.

³² Usp.: EG 11.

³³ Usp.: EG 11.

³⁴ Usp.: Nediljko Ante ANČIĆ, „Razvitak i teološko mjesto duhovnih pokreta u Crkvi“, *Bogoslovska smotra* 78 (2008.), 265; Tomislav IVANČIĆ, „Duhovni pokreti u Crkvi u Hrvata“, *Crkva u svijetu* 16 (1981.), 247-252.

instrumentima nove evangelizacije, a ta je da oni, čini se, suvremenom vjerniku omogućuju osobni odnos s Bogom.

3.1. Osobni odnos s Kristom temelj je vjere

Kršćanstvo nije samo jedan nauk, mudrost, skup moralnih pravila, tradicija. Njegova jezgra, sama bit sastavljena je od Isusa iz Nazareta i njegove egzistencije, njegove povijesne osobnosti, njegovih djela i njegove sudbine. Mi vjerujemo da je Krist prisutan u Crkvi i vjera je, zapravo, stvarni odnos s Njim. Papa Benedikt XVI., govoreći o istoj temi u enciklici *Deus Caritas est*, naglašava: „Biti kršćanin nije rezultat neke etičke odluke ili neke velike ideje, već je to susret s događajem, s Osobom, koja životu daje novi obzor i time konačni pravac. [...] Budući da je Bog prvo ljubio nas (usp. 1 Iv 4,10), ljubav sada nije samo ‘zapovijed’, već je odgovor na dar ljubavi kojom nam Bog dolazi ususret.”³⁵ Biti kršćanin, dakle, znači ponajprije drugovati s Bogom. I papa Franjo u apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium* također naglašava presudnost osobnog odnosa s Bogom za život svakog vjernika.³⁶

Iz prethodno rečenog zaključujemo kako prenijeti vjeru drugima, na osobit način mladima, znači kreirati u svakom vremenu i prostoru (ambijentu) takve uvjete/okolnosti u kojima će se moći ostvariti osobni susret s Kristom. Cilj svake evangelizacije jest zapravo ostvarivanje tog odnosa koji mijenja čovjeka, njegov svijet i njegovu sudbinu.³⁷ Isus Krist je srce, bit kršćanstva: u svojoj povijesnoj jedincatosti i u svojoj vječnoj slavi. On je u sebi i kriterij koji određuje ono što znači kršćanski biti i kršćanski djelovati.

Drugim riječima, umjesto univerzalne norme u kršćanstvu stoji osoba - Isus Krist. Mi smo kršćani samo ako smo upoznali Krista. Nadilazeći vanjski pristup, koji bi u novoj evangelizaciji gledao samo promjenu strategija u navještaju evanđelja kao i uvođenje novih načina njegova interpretiranja, noviji crkveni dokumenti ističu nezamjenjivost odnosa s Bogom. Ukratko, pravi evangelizator je samo onaj koji se otvori evangelizaciji, tj. onaj koji se je duhovno preporodio iz susreta i

³⁵ PAPA BENEDIKT XVI., *Deus caritas est. Bog je ljubav. Enciklika o kršćanskoj ljubavi* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2006.), 1.

³⁶ Usp.: EG 3, 266.

³⁷ Usp.: SINODO DEI VESCOVI, *XII Assemblea generale ordinaria, La Nuova Evangelizzazione per la trasmissione della Fede Cristiana. Instrumentum laboris* (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2012.), 18, 31, (dalje: *Instrumentum laboris*).

drugovanja s Isusom Kristom.³⁸ Nova evangelizacija gledana iz tog kuta nije samo reakcija na sve prisutniju sekularizaciju nego prije svega preduvjet da se uopće bude kršćanin i da se sudjeluje u poslanju Crkve. Drugim riječima, nova evangelizacija ponajprije je stvar spiritualne, a ne tek metodološke, tehnološke i komunikacijske naravi. Nema nikakve sumnje da ovo omogućavanje iskustva osobnog odnosa s Kristom unutar crkvenih pokreta i novih zajednica predstavlja njihov najveći doprinos poslanju Crkve. Taj njihov doprinos upravo nudi ono što se novom evangelizacijom želi postići: djelatna vjera na svim područjima života utemeljena na osobnom odnosu s Bogom. Upravo je taj razlog – osobni odnos s Bogom – a ne tek formalna pripadnost ono što je, prema jednom nedavnom teološko-pastoralnom istraživanju, najviše privuklo mlade da se uključe u neki crkveni pokret.³⁹

3.2. Pokreti i nove zajednice mjesta zajedništva

U modernom, po Baumanu nazvanom, tekućem/fluidnom društvu sve je u neprestanom pokretu. Sve je dinamično i promjenjivo. Sam život postao je neprestana borba za identitet i autoafirmaciju. U ovoj eri globalizacije, čini se, da čovjek sve manje vrijedi. Sloboda je shvaćena kao odsutnost pravila i svih uvjeta unaprijed određenih. Kao posljedica svega navedenog sve je uočljiviji nedostatak ljudskosti, tj. pravih međuljudskih odnosa, nerijetko i u unutar samih obitelji. Prevladavajuće ponašanje, osobito kod mlađih generacija, obilježeno je pretjeranim potrošačkim mentalitetom, nekritičnim prihvaćanjem svih novotarija, površnošću u odnosima i težnjom da se, neovisno o cijeni, zadovolji svaka želja.⁴⁰ U isto vrijeme moderni čovjek unatoč sveopćoj umreženosti čezne za zajedništvom, za društvom; za konkretnom zajednicom u kojoj će se osjećati slobodan, kreativan i vrijedan. U vremenima velikih povijesnih i društvenih promjena, kao što je ovo naše vrijeme u kojem živimo, redovito dolazi do velikih perturbacija u kojima se nemali broj ljudi osjeća dezorijentirano, ostavljeno od svih velikih institucija, uključivo i Crkve. Upravo u takvim okolnostima gdje mnoštvo ljudi živi na „egzistencijalnim

³⁸ Usp.: SINODO DEI VESCOVI, XIV ASSEMBLEA GENERALE ORDINARIA, *La vocazione e la missione della famiglia nella Chiesa e nel mondo contemporaneo. Lineamenta* (Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2014.), 5; *Instrumentum laboris*, 158.

³⁹ Usp.: Krešimir PERAČKOVIĆ - Vine MIHALJEVIĆ, „Analiza strukture članstva i temeljna obilježja pokreta ‘Franjevačka mladež’ – Jedan primjer postmodernoga crkvenog pokreta“, *Društvena istraživanja* 14 (2005.), 56.

⁴⁰ Usp.: Zygmunt BAUMAN, *La libertà* (Troina: Città Aperta, 2002.), 72-85.

periferijama“ u svakom smislu, pokreti i nove zajednice mogu biti izlaz iz navedene nesigurnosti. Pred galopirajućim individualizmom koji razara svaki identitet oni mogu biti mjesto gdje se uči i živi crkveno zajedništvo.

3.3. Malenost i fleksibilnost čine ih pristupačnijima

Nije nikakvo otkriće ako ustvrdimo da su već dugo vremena gotovo sve velike institucije, uključivo i Crkva, zbog vanjskih i nutarnjih razloga, smanjile svoj društveni utjecaj. Budući da pokreti i nove zajednice nisu velike, birokratizirane i od običnog čovjeka (nerijetko i njegovih problema) udaljene institucije, oni su ljudima pristupačniji. U njih imaju više povjerenja i lakše se njima obraćaju u traženju pravih vrijednosti.⁴¹ Njih doživljuju kao skupinu ljudi koja dosljedno živi svoja uvjerenja i javno ih brani.

Osim toga postoji još jedna prednost koju ovdje želimo istaknuti, a to je fleksibilnost crkvenih pokreta i novih zajednica. Naime, mnogi od njih nemaju čvrstu/fiksnu strukturu, već fleksibilnu. Štoviše, neki od njih više su strukturirani kao socijalne mreže nego kao neki zatvoreni krug ljudi koji se samo na određenom mjestu i u određeno vrijeme okuplja. Zahvaljujući navedenim karakteristikama, dinamičniji su, mobilniji, pristupačniji osobito mladima. Katkada se ne zna gdje u svojim aktivnostima točno počinju, a gdje završavaju. Sve navedeno čini ih, stoga, sposobnijima u kreiranju različitih oblika komunikacije u našem komunikacijskom dobu. To je osobito važno ako se ima na umu diskrepancija između brzog ritma života, osobito u većim gradovima, i rasporeda redovitih pastoralnih aktivnosti u župi/-ama. Ovdje ćemo zbog ograničenog prostora spomenuti samo dva primjera takva fleksibilnog, a doista raznovrsnog i plodnog pastoralnog djelovanja kako za Crkvu, tako i za društvo u cjelini. Riječ je o SKAC-u (Studentski katolički centar) i Frami (Franjevačkoj mladeži).⁴²

Zaključak

Ne treba biti odviše mudar da bi se primijetilo kako je danas kršćanski odgoj u obitelji i obitelj sama u velikoj krizi. Evidentno je

⁴¹ Usp.: Michael HOCHSCHILD, „Neue Geistliche Gemeinschaften und Bewegungen – Prototypen einer Kirche als sozialem Netzwerk“, *Sociologia Internationalis* 38 (2000.), 115-139.

⁴² Više o Studentskom katoličkom centru (Skac Palma i Skac_St) i Frami te o njihovim aktivnostima vidjeti u: www.skac.hr, www.skac.st, www.frama-portal.com

kako mladi danas sve manje žele stupiti u brak, sakramentalni ili civilni, i da to čine u sve kasnijoj dobi. Demografske posljedice svima su očite. Manjak duhovnih zvanja također je logična posljedica takva načina života. Kao posljedica nepronalaženja „dobrog“ posla kao i grozničave čežnje za što većim posjedovanjem nemali broj roditelja radi više poslova zbog čega onda djeca sama odrastaju. Ukratko, zbog ubrzanog ritma života kao i sve većih očekivanja okoline (nekad i nerealnih) i roditelji i djeca imaju sve manje volje i vremena za kršćansku formaciju. Samo oni, preskačući pritom sve druge fenomene, a o nekima smo i u članku govorili, predstavljaju pravi izazov za poslanje Crkve na području odgoja u vjeri. To su znakovi vremena koje treba znati pročitati i adekvatno na njih odgovoriti.

Koji je put koji papa Franjo predlaže Crkvi kako bi uspješno odgovorila na izazove sadašnjeg vremena i tako izvršila svoje poslanje i u obitelji i na svim područjima društvenog života? To je put milosrđa, put izlaska na „egzistencijalne periferije“ na kojima se nalaze toliki izgubljeni, zanemareni, socijalno isključeni. Da bi slijedila taj put, Crkva ponajprije mora sama izići iz autoreferencijalnosti, iz vlastite sigurnosti i statičnosti, iz zatvorenosti u sebe i u svoje potrebe.⁴³ Individualistička kultura stvorila je mentalitet sebičnosti, zatvorenosti u svoj mikrokozmos i mentalitet ravnodušnosti prema drugom i drugima. Put izlaska iz takva načina života i ulazak u život u punini znači okrenuti se Bogu i dati se od Njega odgajati pravim vrijednostima. Kako i gdje usvojiti te prave vrijednosti? Naime, sve očitijom a time, dakako, i sve problematičnijom postaje činjenica da nezanemariv broj praktičnih vjernika laika, u europskom pa i našem hrvatskom kontekstu, ne pronalazi prikladnu „duhovnu hranu“ u onom što mi kroz župne zajednice i redoviti pastoral nudimo. To što traže, evidentno je da neki od njih pronalaze u raznim crkvenim pokretima,⁴⁴ udrugama,

⁴³ Usp.: Bruno FORTE, „Francesco parla alle periferie dell'uomo“; <http://www.ilsole24ore.com/art/commenti-e-idee/2015-03-22/francesco-parla-periferie-uomo-141136.shtml?uuid=ABZLCRDD> (23. 3. 2017.).

⁴⁴ Ovdje ćemo samo navesti jednu činjenicu koja sama za sebe govori dovoljno o relevantnosti navedenih stvarnosti u Crkvi za njezino poslanje. Naime, po posljednjim podacima koje imamo pokreti i nove zajednice u Crkvi raspoređene u 123 različita entiteta okupljaju gotovo 200 miliona vjernika (katolika) od kojih su najbrojniji: Katolička karizmataska obnova, Marijina legija, Marijino djelo (fokolarini), Kursiljo, Vojska Bezgrješne, Neokatekumenski put itd. Usp.: Piero CODA, „Con Benedetto e con Francesco. La lettera Iuvenescit Ecclesia e la 'co-essenzialità' di carisma e istituzione“, *Il Regno - attualità e documenti* 61,14 15. 7. 2016., 395.

novim zajednicama, koji nisu i ne smiju biti nikakva paralelna Crkva ili „konkurencija“, već dobro integrirani pastoralni subjekt koji obogaćuje i izgrađuje župnu zajednicu. Kao takvi oni za mnoge vjernike predstavljaju put kršćanske formacije koji ih vodi na izvore kršćanstva i otkriva novu radost i snagu Crkve. U redovitom slučaju vjernici žele živjeti svoju vjeru na osobniji način, s više misionarskog žara, zajedništva pa i utjecaja na širi društveni kontekst i to, čini se, pronalaze upravo i kroz navedene stvarnosti. S njihovim nastankom i širenjem ne samo da Crkva, već poodavno navikla na konstantni pad religiozne prakse, raste, nego raste s novim pastoralnim subjektima punim vitalnosti, zajedništva i radosti zbog toga što su kršćani. Upravo ta novost predstavlja specifičnu kvalitetu koja otvara novu perspektivu za reevangelizaciju Crkve.

Nesumnjivo da se u govoru o tim relativno novim stvarnostima u Crkvi, osobito što se tiče njihove brojnosti, pa i raznovrsnosti, radi o znaku vremena. Oni su dar koji, usprkos nekim svojim manjkavostima o kojima u ovom radu nismo govorili, može Crkvi dati značajan doprinos u formaciji i evangelizaciji bilo vjernika na distanci, bilo nekrštenih. U našem kontekstu njihov doprinos prvenstveno vidimo u prvom slučaju – novoj evangelizaciji vjernika koji su primili sakramente, ali koji nisu evangelizirani te se u pravilu u svakodnevnom životu nalaze daleko od Crkve i njezinih aktivnosti.

MOVEMENTS AND NEW COMMUNITIES AS INSTRUMENTS OF FORMATION AND EVANGELIZATION

Summary

Being aware of the crisis of the Church's pastoral activity in the field of education, both in the European and the Croatian context, the author of the article indicates new and unused opportunities that have not yet been identified, prudently evaluated and integrated in the regular pastoral program of the local Church. For several decades, the Church has been affected by a phenomenon i.e. the emergence and rapid spread of numerous ecclesial movements and new communities that increasingly determine its mission in the modern world. The Holy Spirit gifts the people of God with the impressive richness and diversity of charisms through these movements and communities as well as through their extraordinary missionary zeal. The author clearly emphasizes that despite their deficiencies, they represent a significant potential for the mission of the universal Church, and especially for its mission in the European de-Christianized context. The second part of the article deals with arguments that support the author's assumptions about the movements and new communities as powerful

centers for Christian formation where the bearers of a new evangelization were born and raised.

Keywords: *ecclesial movements, new communities, integrated pastoral care, new evangelization*

Translation: Ivica Jurić and Kevin Sullivan